

В статье проанализированы причины уменьшения производства свинины в сельскохозяйственных предприятиях обоснованные организационно экономические мероприятия увеличение поголовья свиней, повышения их производительности, с целью производства конкурентоспособной свинины.

T. Gonchar

The Economic mechanism of effective development of the pig breeding in the agricultural enterprises of the Kirovogradskoy area

In the article reasons of diminishing of production of pork are analysed in agricultural enterprises grounded organizationally economic miropriemstva increase of population of pigs, increase of their productivity, with the purpose of production of competitive pork.

Одержано 22.02.12

УДК 658:338.1:621

Д.В. Василенко, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський інститут комерції

Підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування

У статті досліджено сучасний стан підприємств машинобудівної галузі України та основні проблеми, з якими вони стикаються на шляху подолання фінансової кризи. Наведено пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності машинобудівних підприємств.

промисловість, машинобудування, фінансова криза, підвищення ефективності, адаптація

Актуальність теми дослідження. У сучасних економічних умовах забезпечення ефективного поступального розвитку вітчизняних підприємств машинобудування є можливим лише на основі постійного підвищення ефективності їх діяльності. Стабільність діяльності таких підприємств, у порівнянні з іншими галузями, ускладнюються через суттєве погіршення фінансових умов господарювання, пояснюється їх відносно низькою гнучкість та слабкою адаптації до нестабільних умов господарювання. Це пов'язується, передовсім, з наявністю значних обсягів застарілого обладнання, відсутністю новітніх технологій виробництва та недосконалістю системи управління підприємствами.

Постановка проблеми. Ринкова орієнтація діяльності вимагає від вітчизняних підприємств машинобудівної галузі миттєвого адаптування не лише до змін ринкових умов функціонування, але й пристосування до швидкості здійснення цих процесів. Тому одним з першочергових завдань для вітчизняних підприємств машинобудування є вирішення, поряд з оновленням основних фондів, питань удосконалення технологій виробництва та збуту продукції, в цілому концептуальна зміна системи поглядів на управління розвитком, яке здійснюється в умовах перманентно нестабільного та непередбачуваного зовнішнього середовища.

© Д.В. Василенко, 2012

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, пов'язаних із різними аспектами забезпечення достатнього рівня та підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування, присвячена значна кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Проблемні питання оцінки діяльності підприємств машинобудування у своїх роботах піднімали Барташевська Ю.М., Гавкалов Н.Л., Коць О.О., Малащук Д.В., Максимець Ю.В., Ратушняк О.Г. Дослідженню окремих аспектів адаптації підприємств до динамічних змін ринкової економіки присвячено дослідження Ландіної Т.В, Мельник Ю.В., Трухаєва Р.І, Растригіна Л.А., Сраговича В.Г, Теренова В.А. Водночас, необхідно зазначити недостатність теоретичних напрацювань щодо створення адаптивного механізму управління діяльністю підприємств машинобудівної галузі.

Мета статті полягає у визначенні сучасних тенденцій функціонування та розвитку підприємств машинобудівної галузі в умовах нестабільного та непередбачуваного зовнішнього середовища, а також розробці основних напрямів удосконалення їх діяльності, які б дозволили підвищити рівень адаптації до кризових умов з подальшим виходом на забезпечення постійного економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що частка машинобудування в структурі промисловості України складає близько 15% та є замалою для країн, які вважаються індустріально розвинутими, де її питома вага коливається в межах від 30 до 50% від загального обсягу промисловості, ця галузь є однією з провідних галузей вітчизняної економіки [1, с. 299, 2, с.21]. Підприємства машинобудування відіграють важливу роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу всіх галузей країни, у забезпеченні реалізації інноваційної складової розвитку вітчизняної економіки. Саме тому в сучасних умовах господарювання необхідне чітке дослідження важелів і напрямів її впливу на особливості розвитку машинобудівної галузі України.

Аналіз розвитку діяльності вітчизняних підприємств протягом 2006-2010 років дозволяє виділити три основних періоди:

- 2006 – I півріччя 2008 рр. – докризовий період;
- II півріччя 2008 рр. – 2009 рр. – період економічного спаду;
- 2010 рр. і донині – період повільної рецесії.

Аналіз стану галузі, здійснений за даними Держкомстату [3,4], свідчить про те, що у машинобудівному комплексі протягом докризового періоду спостерігалась позитивна динаміка змін обсягів виробництва основних видів продукції. Так, у 2006-2007 рр. зростання виробництва машинобудівної продукції склало 7,2 %. (рис.1).

Наслідки економічної кризи протягом 2008-2009 рр. відчули на собі більшість підприємств машинобудування, що проявилось у масштабному спаді виробництва. Скорочення попиту на продукцію машинобудування в умовах погіршення умов кредитування та нестачі ліквідності призвело до того, що виробники, в першу чергу, намагалися реалізовувати продукцію, яка перебувала на складах, без нарощування обсягів виробництва. Як наслідок, починаючи з другої половини 2008 р., зростання обсягу виробництва машинобудівної продукції становило лише 0,3%. Основною причиною такого зменшення стало скорочення виробництва машин та устаткування на 1,8% та виробництва електричного, електронного й оптичного устаткування на 6,8%.

У 2009 році ситуація значно погіршилася, в результаті чого індекс виробництва продукції підприємств машинобудування зменшився майже удвічі та становив 55,1% проти 100,3% у попередньому періоді. Аналогічні зміни відбулися у окремих підгалузях машинобудування, а саме: виробництво машин та устаткування скоротилося на 37,6%, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування – на 28,2%, виробництво транспортних засобів та устаткування – аж на 57,9%, в т.ч. на

підприємствах з випуску апаратури для радіо, телебачення та зв'язку – 76,2%, електричних машин та устаткування – 75,8%, побутових приладів – 69,6%, контрольно-вимірювальних приладів – 52,8%, машин та устаткування для добувної промисловості й будівництва, для сільського і лісового господарства та металургії – відповідно 52,1%, 55,1%, 48,7%, залізничного рухомого складу – 47,7%, автомобільного транспорту – 19,1% [3].

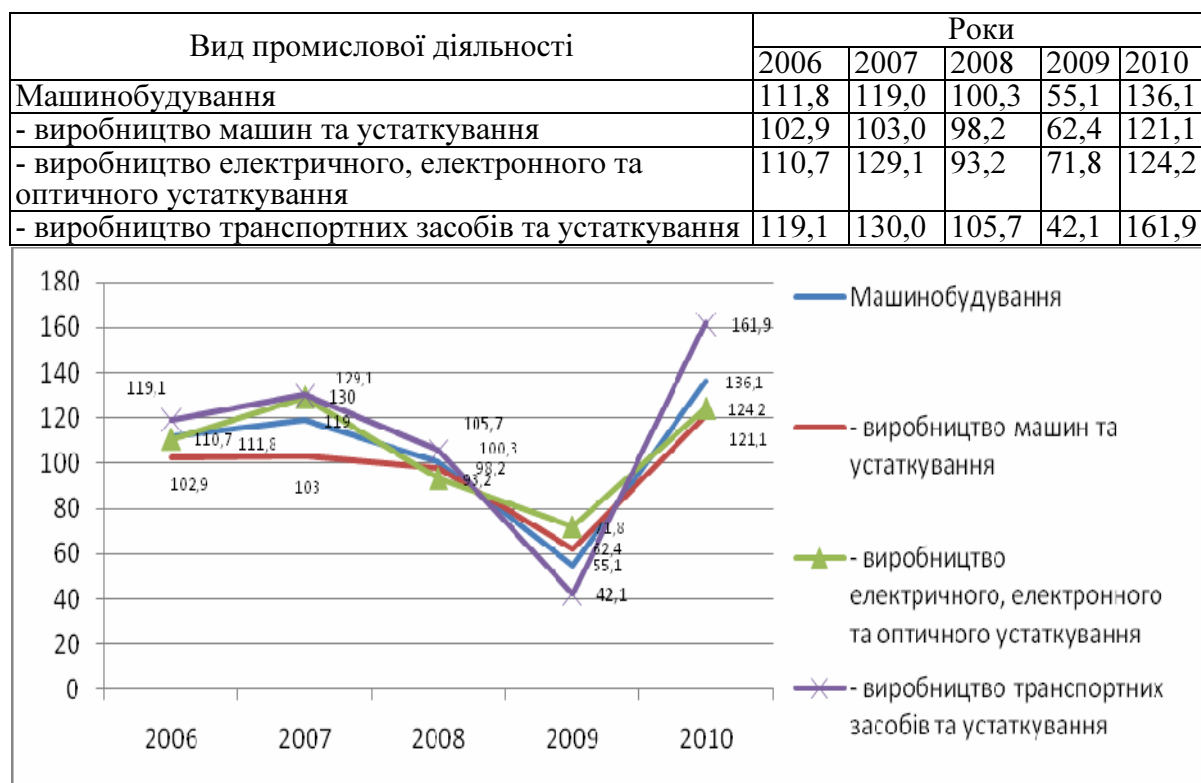

Рисунок 1 – Динаміка індексів виробництва продукції машинобудування України у 2006-2010 рр.

Обсяг реалізації продукції за 2007-2008 роки збільшується майже вдвічі (на 53049,8 млн. грн.). Отримані результати діяльності підприємств машинобудування свідчать про те, що всупереч розгортанню фінансової кризи в 2008 році абсолютне значення обсягу реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування збільшилося на 23440,5 млн. грн. або на 23,8% порівняно з 2007 роком. Однак питома вага зазначеного показника внаслідок розгортання кризи у другій половині 2008 року знизилась на 0,4%. У 2009 р. обсяги реалізації вже становили 85,8 млрд. грн., що на 29,5% менше значення попереднього періоду (рис.2).

Дещо збільшився обсяг виробництва та реалізації промислової продукції підприємств машинобудування у 2010 р. (30515,5 млн. грн. або 35,6%), проте позитивних змін щодо підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування майже не помітно. В аналітичному періоді рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудування мала досить низький рівень 2,6-6,6 % (див. рис. 3), хоча і перевищувала у 2009-2010 рр. аналогічні показники для підприємств промисловості в цілому.

Вид промислової діяльності	2006		2007		2008		2009		2010	
	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %
Промисловість	551729,0	100	717076,7	100	917035,5	100	806550,6	100	1065108,2	100
Машинобудування:	68730,6	12,5	98339,9	13,7	121780,4	13,3	85833,0	10,6	116348,5	10,9
- виробництво машин та устаткування;	22423,2	4,1	30100,4	4,2	37271,5	4,1	34245,7	4,2	39778,4	3,7
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування;	15510,3	2,8	21216,5	3,0	25580,5	2,8	24504,7	3,0	27708,9	2,6
- виробництво транспортних засобів та устаткування.	30797,1	5,6	47023,0	6,5	58928,4	6,4	27082,6	3,4	48861,2	4,6

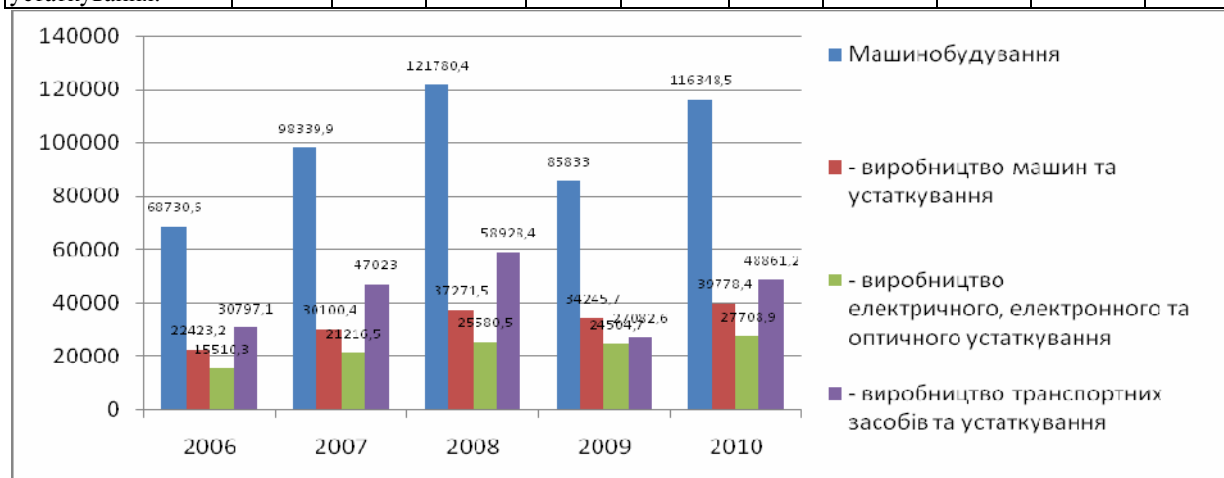

Рисунок 2 - Обсяг реалізованої продукції підприємств машинобудування України у 2006-2010 рр.

Види промислової діяльності	2006	2007	2008	2009.	2010
Промисловість	5,5	5,8	4,9	1,8	3,6
Машинобудування:	2,6	4,3	2,9	4,6	6,6
- виробництво машин та устаткування;	2,6	3,7	2,8	5,0	4,9
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування;	2,1	4,1	1,7	8,9	5,6
- виробництво транспортних засобів та устаткування.	2,1	4,1	1,7	1,1	9,0

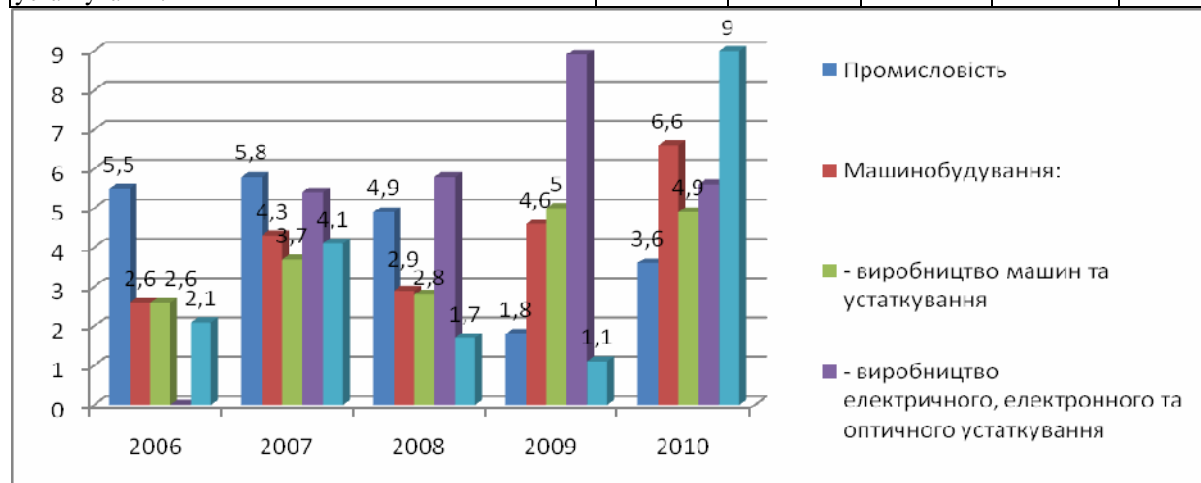

Рисунок 3 - Рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудування у 2006-2010 рр., %

Наслідки фінансової кризи для підприємств проявилися не тільки у зменшенні попиту на продукцію підприємств машинобудування, але й у зростанні боргів, нестачі грошових ресурсів, зростанні простроченої кредиторської заборгованості, спадів обсягів продаж. Криза призвела до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств у даній галузі. Так, частка збиткових машинобудівних підприємств збільшилась з 33,3% у 2006 р. до максимального значення в аналізованому періоді – 39,3 % у 2009 р. та дещо знизилась у 2010 р. і склала 37,6% [4]. Необхідно також відзначити, що частка збиткових підприємств підгалузі виробництва транспортних засобів та устаткування в 2010 році зросла (рис.4). Така ситуація пояснюється тим, що окремі підприємства підгалузі, виробляючи продукцію, призначену для споживчого ринку, зіштовхнулися зі зменшенням попиту на неї. Також це пов'язано зі зниженням купівельної спроможності вітчизняних споживачів внаслідок суттєвого згортання споживчого кредитування населення.

Таким чином, результати аналізу діяльності підприємств машинобудівної галузі за період 2006-2010 рр. засвідчують суттєве обмеження їх розвитку внаслідок зменшення попиту на продукцію машинобудування на внутрішньому та зовнішньому ринках, спричинене світовою економічною кризою та рецесійними процесами в економіці. Сьогодні підприємства вітчизняного машинобудування перебувають не у кращому стані, невисокою є також ефективність їх діяльності.

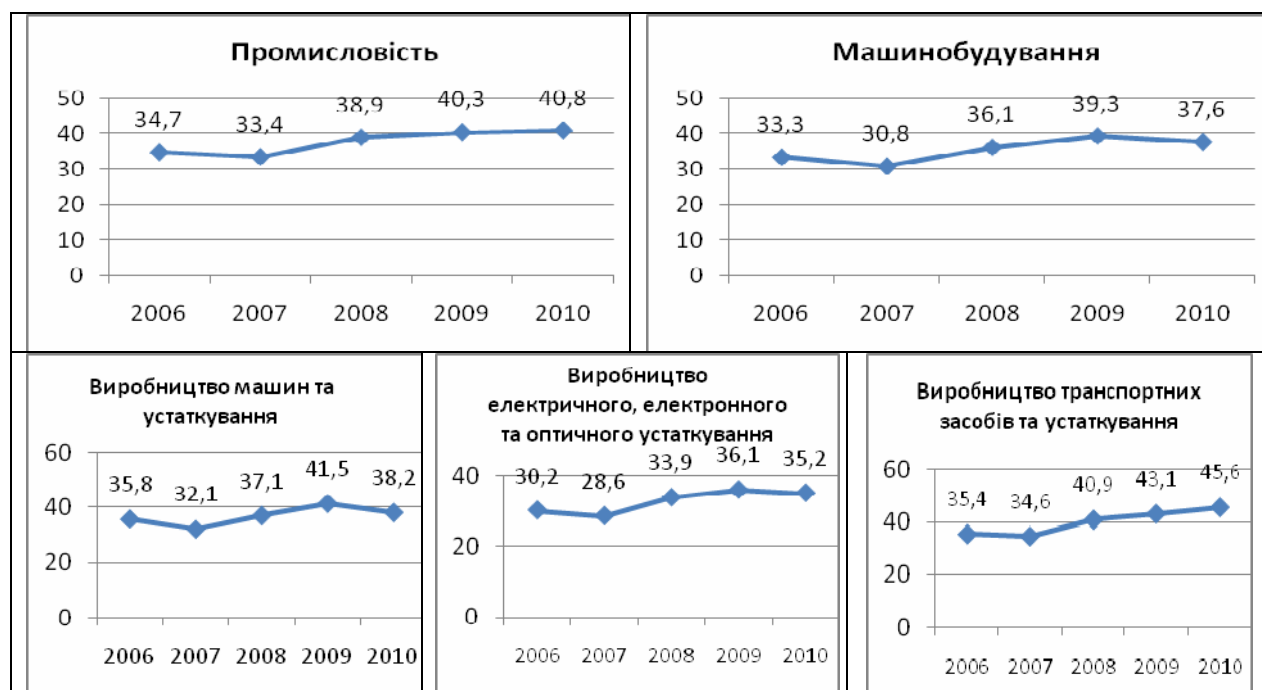

Рисунок 4 - Питома вага підприємств, які одержали збиток у 2006-2010 рр.,

Погіршення стану підприємств машинобудівної галузі та гальмування розвитку пояснюється:

- економічною нестабільністю та посиленням негативного впливу фінансової кризи, внаслідок чого підприємствам був обмежений доступ до кредитування з метою поповнення обігових коштів для закупівлі сировини, допоміжних матеріалів та запасних частин;
- частими змінами у законодавстві та оподаткуванні, що ускладнює роботу підприємств;

- зменшенням рівня інвестицій в їх діяльність, що ускладнює оновлення морально і фізично застарілого устаткування і створення сучасної технологічної бази машинобудівної промисловості, необхідної для розвитку і фінансової стійкості підприємств;

- погіршенням рівня матеріально-технічного забезпечення та підвищенням рівня зносу основних фондів;

- низьким рівнем інноваційної активності машинобудівних підприємств, унаслідок чого за технологічним рівнем вітчизняна продукція суттєво поступається аналогам розвинених країн.

- збільшенням дебіторської та кредиторської заборгованостей, в результаті чого відбувається відволікання коштів з виробничого процесу;

- відсутністю комплексного підходу з боку держави щодо просування вітчизняної продукції машинобудування на міжнародному ринку;

- недостатністю державних дотаційних коштів та браку власних коштів на фінансування розвитку підприємств;

- перебуванням значної частки підприємств машинобудування в приватній власності, що виключає можливість державного регулювання їх діяльності за наявності Державної програми розвитку галузі;

- низьким рівнем кваліфікації фахівців на більшості підприємств (нестачею досвідчених менеджерів, маркетологів та кваліфікованих спеціалістів за всіма технологічними процесами тощо);

- наявністю неефективних систем управління діяльністю підприємств машинобудування, що зменшує можливості швидкої та ефективної адаптації підприємств до нестабільних зовнішніх умов функціонування;

- низьким рівнем системи корпоративного управління та діями приватних власників, що спрямовані на отримання миттєвої вигоди, ігноруванням необхідності запровадження й удосконалення системи стратегічного управління.

Постановка завдання відновлення ефективності діяльності підприємств машинобудівної галузі зумовлює необхідність переорієнтації управління ними таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив наслідків фінансової кризи та створити можливість в подальшому для отримання більш вигідних позицій на ринку. Підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудівної галузі має здійснюватись на основі впровадження адаптивної системи управління машинобудівним підприємством, здатної виступити в якості важливого засобу не тільки подолання, а й запобігання настанню кризи. При цьому запобігання та недопущення кризового стану машинобудівних підприємств можливе на основі використання й поєднання різних методів та прийомів антикризового управління. Виведення машинобудівного підприємства з кризового стану (також запобіжна профілактика кризи) передбачає необхідність здійснення стратегічного підходу до антикризового управління. Розробка стратегії є ключовим інструментом антикризової складової управління, оскільки це робить підприємство більш підготовленим до раптових змін та до кризових явищ [5]. До складу системи антикризового управління машинобудівним підприємством повинні входити такі підсистеми (рис. 5):

- підсистема передкризового (превентивного) антикризового управління – стратегії, які запобігають кризовим ситуаціям;

- підсистема кризового управління (стабілізаційного антикризового управління) – стратегії, які згладжують негативний вплив кризових явищ, активізують вихід із кризи;

- підсистема після кризового управління – стратегії, спрямовані на ліквідацію

наслідків кризи, пошук нових ринкових можливостей [6, с.107].

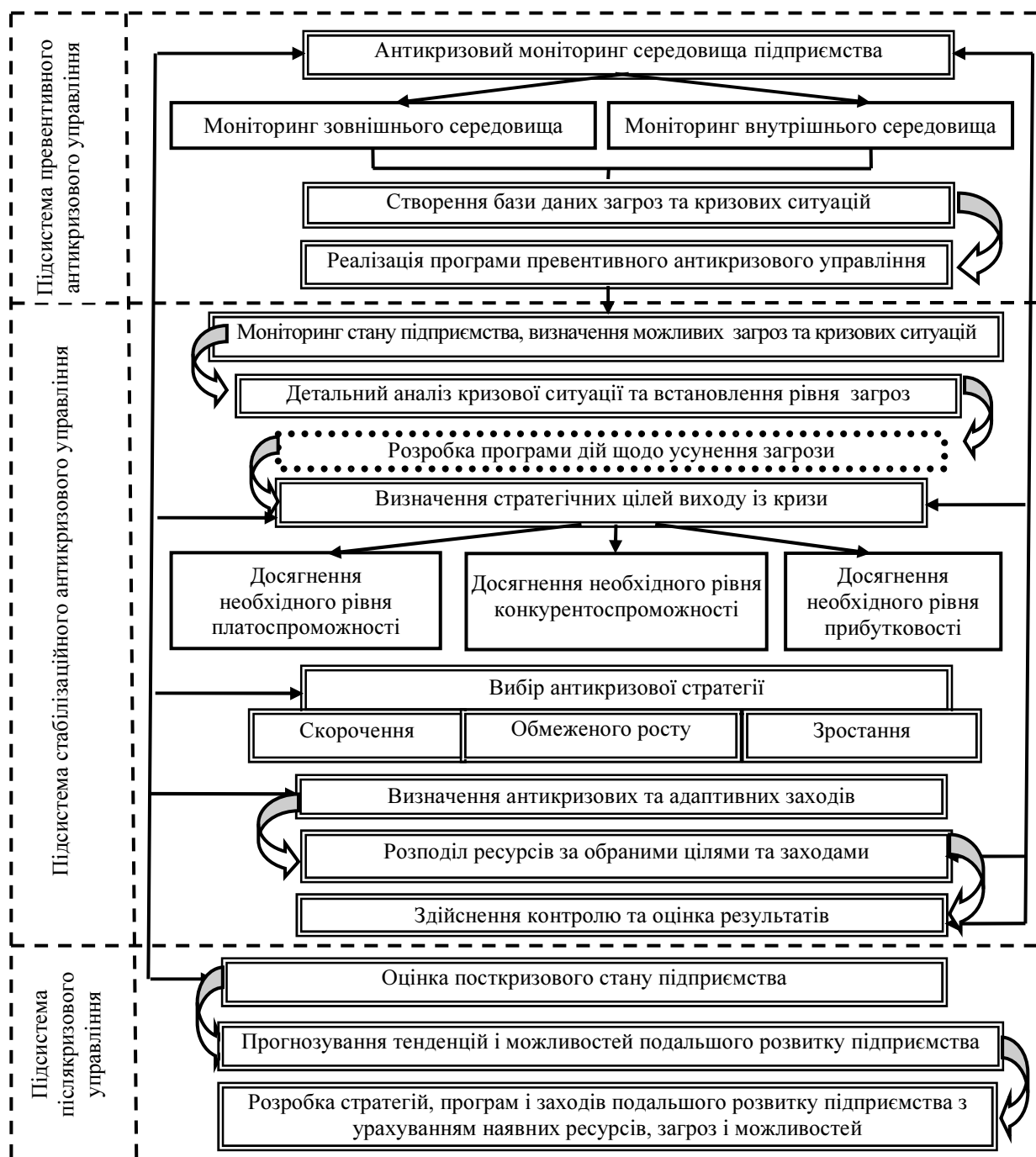

Рисунок 5 – Система сучасного антикризового управління машинобудівним підприємством

Процес формування та реалізації заходів антикризового управління підприємством машинобудування в рамках зазначеної системи базується на проведенні антикризового моніторингу за відхиленнями в економічних чинниках, а також розробці стратегій, програм і заходів щодо попередження, стабілізації та подальшого розвитку підприємства з урахуванням наявних ресурсів, загроз і можливостей.

Антикризовий моніторинг середовища та стану підприємства у запропонованій системі має виконувати функцію постійного спостереження і контролю діяльності з метою оперативної діагностики його виробничого, фінансового та інвестиційно-інноваційного стану, оцінки його в динаміці та прийняття кваліфікованих

управлінських рішень з метою запобігання кризовим ситуаціям на підприємстві або відновлення стабільного функціонування в умовах кризи.

Антикризові програми підприємства, передбачені запропонованою системою, повинні мати оригінальний характер, оскільки кожна з них зумовлена індивідуальністю цілей та способів їх досягнення. Запропонована система антикризового управління надасть можливість машинобудівним підприємствам встановити: яким саме чином вони можуть протидіяти несприятливим змінам зовнішнього середовища; за допомогою яких превентивних заходів зможуть зберегти свою життєздатність та використання яких можливостей дозволить їм підвищити ефективність діяльності та забезпечити подальше економічне зростання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження сучасного стану підприємств машинобудівної галузі висвітлено наявні причини їх перебування у складному фінансовому становищі. Доведено необхідність впровадження адаптивної системи управління машинобудівним підприємством до динамічних умов ринкової економіки, що здатна виступити у якості важливого засобу не тільки подолання, а й запобігання можливості настання кризи. Проведення запропонованих заходів у рамках реалізації зазначеної системи сприятиме підвищенню ефективності діяльності машинобудівних підприємств, стабілізації їх внутрішнього середовища, а також дозволить забезпечити й реалізувати здатність підприємств до швидкого, адекватного управління та ефективної адаптації до нестабільних умов ринкового середовища. Впровадження такої системи також надасть можливість вчасно корегувати управлінські рішення, які були прийняті раніше, дозволить мінімізувати економічні втрати та попередити їх кризові наслідки.

Результати досліджень можуть бути покладені в основу подальшого розвитку теорії та практики антикризового управління машинобудівним підприємством та для розробки науково-методичних підходів формування стратегій подальшого економічного зростання.

Список літератури

1. Ратушняк О.Г. Аналіз інноваційної діяльності підприємств машинобудівної галузі та шляхи її покращення / О.Г. Ратушняк, Н.О. Хоменко // Економічний простір. – 2011. - № 1. - С. 298-304.
2. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи /Ю.М.Барташевська// Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. - №1 (8). - С.19-25.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Промисловість України у 2007–2010 роках: стат. збірник [ред. О.Г. Осауленка] [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Єлець О. П. Система антикризового управління підприємством: її ознаки та принципи /О. П. Єлець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – Том 3, № 6. – С. 316 – 319.
6. Мельник Ю.М. Маркетингові стратегії антикризового управління: класифікаційні ознаки та умови їх застосування /Ю.М. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. - № 4. - Т. II. - С. 105-110.

Д.Василенко

Повышение эффективности деятельности предприятий машиностроения

В статье исследовано современное состояние предприятий машиностроительной отрасли Украины и основные проблемы, с которыми они сталкиваются на пути преодоления финансового кризиса. Приведены предложения относительно повышения эффективности деятельности машиностроительных предприятий.

D. Vasylenko

Effectiveness increase of engineering enterprises activity

In the article current state of engineering enterprises of Ukraine and the main problems which they face while over passing financial crisis have been analyzed. Suggestions concerning the effectiveness increase of engineering enterprises activity have been made.

Одержано 16.03.12

УДК 65.012.2

Е.Е. Ібрагімов. доц., канд. екон. наук

Кримський факультет Запорізький національний університет

Людські активи у системі стратегічного планування діяльності підприємства з орієнтацією на знання

У статті розглянуто цикл створення вартості людських активів у системі стратегічного планування діяльності підприємства. Визначено можливі шляхи формування, використання і коригування людських активів, залучених до процесу стратегічного планування і програмування, у структурі інтелектуального потенціалу підприємства.

стратегічне планування, людські активи, знання, інтелектуальний потенціал, підприємство

Ключ до підтримки прибутковості підприємств – це продуктивність робочої сили, людський капітал. В умовах економіки, заснованої на знаннях, стає неможливим заперечувати, що саме люди - джерело прибутку. Будь-яке майно підприємства, окрім людей, бездіяльно, є пасивними ресурсами, що вимагають втручання людини для виробництва вартості.

Проблеми виміру та управління людським капіталом досліджували такі вчені-економісти, які Т. Шульц, Г. Беккер, Б. Вейсброд, Д. Мінцер, Л. Хансен. Пітер Друкер писав, що найбільшою проблемою для підприємства стане пристосування до зрушення від економіки індустріальної до економіки, заснованої на знаннях. Він відмітив, що мета і функція будь-якої організації - інтеграція спеціалізованих знань для виконання загального завдання [3]. Це зрушення до знання як до диференціюючого чинника зачіпає всі аспекти організаційного менеджменту, включаючи стратегічне планування, оперативну ефективність, маркетинг, організаційну структуру і інвестиції в людський капітал. Кожен з них залежить від розуміння здатності людей справлятися з непередбаченими, глобальними і зазвичай стрімкими змінами. Носіями і творцями знань є люди. Саме тому в сучасних умовах ще більше зростає роль управління людськими ресурсами підприємства, їх ефективне використання при визначенні стратегічних векторів майбутньої діяльності.

Метою статті є розробка науково-методичних підходів до визначення у системі стратегічного планування зв'язку витрат на придбання, підтримку і акумуляцію людських активів з показниками результативності діяльності підприємства на основі циклу створення вартості.